

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

КАЧМАР БОГДАН МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 343.14

**МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У
КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ (КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата юридичних наук

Харків – 2017

Дисертація є рукописом.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент **Карпенко Михайло Олегович**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри кримінального процесу.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України **Шумило Микола Єгорович**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри правосуддя, заслужений діяч науки і техніки України;

кандидат юридичних наук, професор **Король Володимир Володимирович**, Чернівецький юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія», професор кафедри кримінальної юстиції.

Захист відбудеться «20» червня 2017 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська 77.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська 84-А.

Автореферат розіслано

«18» травня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Шепітько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Становлення України як правової демократичної держави передбачає необхідність організації правової системи на основі принципу взаємної відповідальності держави і особи. Не є винятком з цього правила і сфера кримінального судочинства, де значною мірою зачіпаються права, свободи та законні інтереси людини.

Специфікою кримінального процесу є те, що держава, реалізуючи публічні функції, вимушена реагувати на вчинення суспільно небезпечного діяння шляхом здійснення кримінального провадження, протягом якого залучає осіб до проведення процесуальних дій, іноді попри їх волю. Характер поведінки людини під час досудового розслідування та судового розгляду, бажання допомогти всебічно та повно встановити обставини кримінального провадження, зокрема, надати достовірні та вичерпні відомості, багато в чому залежать від її впевненості в особистій безпеці, яка належить до фундаментальних потреб індивіда. Зазначене вище обумовлює необхідність створення та функціонування надійної системи забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Питання безпеки учасників кримінального провадження має міжнародну значущість, а забезпечення дієвого захисту осіб, які сприяють правосуддю, віднесене до глобальних проблем у сфері протидії злочинності. З огляду на це, ООН та інші міжнародні інституції ведуть інтенсивну роботу, спрямовану на вдосконалення стандартів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, формування принципів такої діяльності.

Теоретичні та прикладні основи забезпечення безпеки учасників кримінального процесу на різних етапах розвитку та становлення юридичної науки досліджувалися як комплексно, так і в їх окремих аспектах. Особливу увагу слід звернути на роботи таких вчених, як: О. В. Бардацька, В. П. Бахін, Б. Т. Безлепкін, В. І. Бояров, Л. В. Брусніцин, О. І. Бунін, В. В. Войников, В. І. Галаган, О. І. Габро, О. М. Гогусь, О. О. Гриньків, Т. І. Грузінова, М. В. Гузела, П. В. Діхтієвський, Є. В. Жариков, О. О. Зайцев, В. С. Зеленецький, Л. Б. Ільковець, О. В. Капліна, Н. С. Карпов, В. О. Коновалова, В. В. Король, М. І. Костін, М. В. Куркін, В. І. Крайнов, А. О. Ляш, І. А. Малютін, В. І. Маринів, О. В. Мельник, А. М. Орлеан, Т. І. Панасюк, Т. В. Пацалова, М. А. Погорецький, Г. П. Серeda, К. Д. Шевченко, В. Ю. Шепітько, М. Є. Шумило, О. Г. Шило, Б. В. Щур та ін.

Проте, незважаючи на суттєві наукові доробки, й дотепер на національному рівні залишаються невирішеними проблеми, пов'язані, зокрема, із суб'єктивним складом правовідносин у сфері забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, підставами та умовами застосування заходів безпеки, обставинами, що мають враховуватися при цьому, гарантіями реалізації права особи на особисту безпеку в кримінальному процесі тощо.

Слід також взяти до уваги, що новий погляд на систему забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, є необхідним у зв'язку з прийняттям у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України (надалі - КПК України), невідповідністю деяких положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 р. (надалі - Закон) КПК України, появою значного обсягу рішень Європейського суду з прав людини (надалі - ЄСПЛ), в яких у контексті ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод дається ґрунтовна оцінка заходам безпеки, що застосовуються в рамках кримінального процесу. Крім того, дослідження цієї проблематики набуло особливого значення у зв'язку з погіршенням криміногенної ситуації в державі, що характеризується латентністю злочинності, причиною якої, зокрема, є збільшення випадків негативного впливу на учасників кримінального провадження. Зазначені обставини зумовили вибір теми дисертації, визначили її основні завдання та напрями.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами темами. Дисертацію виконано згідно з планом наукових досліджень кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та є складовою цільової комплексної програми «Судова влада: проблеми організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0111U000957). Тема дисертації затверджена вченою радою Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого 26.12.2014 р. (протокол № 5).

Мета й задачі дослідження. Метою роботи є отримання нових результатів у вигляді наукових висновків щодо визначення сутності механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також надання обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства у цій сфері правовідносин та практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети ставилися такі основні задачі:

- розкрити сутність, надати поняття та визначити складові механізму забезпечення права особи, яка бере участь у кримінальному провадженні, на особисту безпеку;
- з'ясувати характер впливу психологічного стану особи, яка стала учасником кримінальних процесуальних правовідносин, на ефективність реалізації її прав у кримінальному провадженні та бажання сприяти правосуддю;
- розглянути нормативно-правову основу діяльності правоохоронних органів, слідчого судді та суду, що спрямована на забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства;
- систематизувати правові позиції ЄСПЛ, простежити за вітчизняними теоретичними та практичними напрацюваннями у сфері забезпечення безпеки суб'єктів кримінального провадження з точки зору підстав та умов застосування відповідних заходів, обставин, що враховуються при їх обранні;

- охарактеризувати суб'єктний склад правовідносин, пов'язаних із забезпеченням безпеки учасників кримінального провадження;

- виокремити заходи забезпечення безпеки, що мають процесуальний характер, з'ясувати їх сутність та порядок застосування;

- запропонувати власну теоретико-прикладну модель реалізації заходів забезпечення безпеки суб'єктів кримінально провадження;

- висловити пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного законодавства, що регламентує правовідносини у сфері забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються та припиняються у процесі забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є механізм забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Методи дослідження обрані з урахуванням його об'єкта і предмета, поставленої мети та обумовлених нею задач. Так, в роботі застосовано діалектичний метод пізнання світу, який дозволив розглянути відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки учасників кримінального провадження, як цілісне явище, що складається із взаємопов'язаних елементів. Під час дослідження використані й інші методи наукового пізнання, зокрема: логічний, за допомогою якого був сформований понятійний апарат дисертації та з'ясований зміст норм законодавства, що регламентують відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки учасників кримінального провадження; порівняльно-правовий, що був застосований з метою перевірки відповідності чинного національного законодавства міжнародним стандартам забезпечення безпеки осіб, які сприяють правосуддю; системно-структурний, що дозволив виокремити критерії, які лежать в основі пошуку розумного балансу між необхідністю забезпечити конфіденційність даних про особу та правом сторін кримінального провадження, потерпілого її допитати; статистичний, який застосовувався у процесі узагальнення матеріалів практики; метод узагальнення, який був використаний для формулювання висновків, спрямованих на вдосконалення чинного законодавства України.

Зазначені методи застосовувалися комплексно, що сприяло повноті, всебічності проведеного дослідження і, як наслідок, об'єктивності отриманих результатів.

Нормативно-правову й інформаційну базу дисертації склали: Конституція України, рішення Конституційного Суду України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, рішення ЄСПЛ, КПК України, КПК України 1960, закони й

підзаконні нормативно-правові акти України, практика Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, законодавство зарубіжних держав та ін.

Теоретичне підґрунтя дисертації становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі загальної теорії права, конституційного, міжнародного, кримінального й кримінального процесуального права, а також філософії, соціології і психології, криміналістики.

Емпіричну базу дослідження складають: рішення ЄСПЛ, результати проведеного узагальнення практики, в межах якого опрацьовано понад 300 судових рішень, у тому числі рішень слідчих суддів, розміщених у Єдиному державному реєстрі судових рішень. Автором також урахований власний досвід участі в заходах, пов'язаних із забезпеченням безпеки учасників кримінального провадження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першою після прийняття КПК України самостійною науковою працею, в якій з урахуванням правових позицій ЄСПЛ, національної правозастосовної практики отримано нові результати щодо сутності механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також сформульовано аргументовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування. До найважливіших положень, що містять наукову новизну, слід віднести.

Вперше:

– на підставі аналізу міжнародно-правових актів у сфері забезпечення безпеки учасників кримінального провадження виокремлено загальноновизнані на європейському просторі засади відповідної діяльності, до яких, зокрема, відносяться: обов'язкове нормативне забезпечення, універсальність, конфіденційність, публічність, диспозитивність, індивідуалізація, спеціалізація, координація, міжнародне співробітництво;

– надано авторське визначення поняття «механізм забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні», під яким пропонується розуміти сукупність політичних, економічних та правових засобів, спрямованих на забезпечення права особи, яка потрапила у сферу дії кримінального процесу, на особисту безпеку з метою належної реалізації її прав, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, та/або виконання процесуальних обов'язків;

– розкрито зміст підстав застосування до осіб заходів безпеки в кримінальному провадженні, виокремленні обставини, що мають враховуватися при цьому, надана їх характеристика, запропоновані відповідні зміни до чинного законодавства;

– представлена власна теоретико-прикладна модель забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, в основу якої покладена концепція створення єдиного органу зі своєю матеріально-технічною базою, персоналом, організаційною структурою, що має реалізувати

в Україні заходи, спрямовані на забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні;

– на підставі системного аналізу правових позицій ЄСПЛ визначено обставини, що сприяють пошуку в кримінальному провадженні розумного балансу між необхідністю забезпечення конфіденційності даних про особу та правом сторін кримінального провадження, потерпілого допитати її;

– аргументовано позицію, згідно з якою нормативному закріпленню підлягає положення про те, що у кримінальному провадженні має забезпечуватися безпека таким благам особи, як життя, здоров'я, майно, а також захищатися її законні інтереси;

- зроблено висновок про необхідність удосконалення порядку оскарження під час досудового розслідування рішень, дії чи бездіяльності слідчого, прокурора, слідчого судді при застосуванні заходів безпеки шляхом прискорення процедури, покладення обов'язку на уповноважені органи повідомляти особу, яка подала скаргу, про прийняте рішення, законодавчої регламентації оскарження рішення слідчого судді про застосування заходів безпеки в апеляційному порядку та ін.

Удосконалено:

– поняття «забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», під яким пропонується розуміти здійснення правоохоронними органами, слідчим суддею, судом правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, здоров'я, майна, законних інтересів цих осіб від протиправних посягань, з метою досягнення завдань кримінального провадження»;

– науковий підхід щодо суб'єктного складу осіб, які мають право на забезпечення безпеки в кримінальному провадженні. Зокрема, пропонується на законодавчому рівні закріпити це право за виправданим, засудженим, близькими осіб, які сприяють правосуддю та ін.;

– теоретичні напрацювання щодо удосконалення змісту окремих статей КПК України та Закону, що регламентують порядок застосування заходів безпеки в кримінальному провадженні.

Набули подальшого розвитку:

– наукові підходи стосовно видів та підстав застосування заходів безпеки, що мають кримінальний процесуальний характер;

– аргументи на підтримку позиції щодо покладення тягаря доказування необхідності застосування заходів забезпечення безпеки на органи та осіб, які здійснюють кримінальне провадження;

– позиція, відповідно до якої не лише докази, а й будь-які відомості, що свідчать про загрозу безпеці особи, мають враховуватися слідчим, прокурором, слідчим суддею, суддею при вирішенні питання про застосування заходів безпеки;

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: а) в науково-дослідницькій роботі – для подальших досліджень інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження; б) у законотворчій діяльності – у процесі удосконалення відповідних норм чинного законодавства України; в) у правозастосовній діяльності – як підґрунтя для роботи уповноважених органів з метою оптимізації їх діяльності, спрямованої на забезпечення безпеки осіб у кримінальному провадженні; г) в навчально-методичному процесі – при викладанні курсу кримінального процесу та інших дисциплін, підготовці підручників і науково-практичних посібників.

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, обговорена на її засіданні та рекомендована до захисту.

Основні положення дослідження доповідалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах, серед них: Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування» (м. Одеса, 17.04.2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (Запоріжжя, 23-24.09.2016 р.); VII Всеукраїнська наукова конференція студентів і аспірантів «Актуальні питання кримінального процесу очима молодих дослідників» (Харків, 24.05.2016 р.).

Публікації. Основні результати дисертації знайшли відображення у дев'яти наукових публікаціях, з яких – п'ять наукових статей, опублікованих у фахових наукових виданнях України, одна - в зарубіжному науковому виданні (Республіка Молдова) а також тезах трьох наукових доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації визначається метою, задачами, об'єктом та предметом дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 198 сторінок, з них основний текст – 168 сторінок, список використаних джерел (211 найменувань) – 30 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, визначаються мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, його нормативно-правове та теоретичне підґрунтя, формулюється наукова новизна роботи, встановлюється практичне значення одержаних результатів, вказується на ступінь їх апробації.

Розділ 1. «Забезпечення безпеки осіб у кримінальному процесі як механізм підвищення дієвості кримінального провадження» складається з 2-х підрозділів.

У підрозділі 1.1. «Особиста безпека осіб, які потрапили у сферу кримінального процесу,

як психологічна основа достовірності відомостей, отриманих під час кримінального провадження» зазначається, що дієвість кримінального провадження багато в чому залежить від змісту показань осіб, які були очевидцями кримінального правопорушення або мають інші важливі відомості щодо нього. Достовірність та повнота свідчень залежить від психологічного стану особи, яка є носієм інформації, від її бажання давати показання. Потенційна ймовірність виникнення негативних обставин психологічного (залякування, приниження честі, гідності тощо) та фізичного (побої, тілесні пошкодження тощо) характеру значно обмежує свободу волевиявлення людини, змушує її моделювати негативні ситуації, що можуть статися з нею, близькими в майбутньому, підсвідомо штовхає до вибору певної моделі поведінки. У зв'язку з цим висловлюється думка про те, що впевненість (переконання) учасника кримінального провадження в особистій безпеці його та близьких, яка зокрема створюється шляхом реалізації передбачених законом спеціальних заходів безпеки, є передумовою правдивих показань і, як наслідок, ефективності кримінального провадження.

Наголошується, що найбільш повне уявлення щодо закономірностей забезпечення прав і свобод особи досягається шляхом дослідження складових механізму його реалізації. На підставі цього робиться висновок про доцільність існування в науковому обігу поняття «механізм забезпечення права особи на особисту безпеку в кримінальному провадженні», під яким пропонується розуміти сукупність політичних, економічних та правових засобів, спрямованих на забезпечення права особи, яка потрапила у сферу кримінального процесу, на особисту безпеку з метою належної реалізації її прав, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, та/або виконання процесуальних обов'язків.

Аргументується, що структуру такого механізму складають наступні складові: а) нормативно-правова основа його функціонування; б) правозастосування або безпосередня реалізація права особи на особисту безпеку в кримінальному провадженні; в) гарантії реалізації права особи на особисту безпеку в кримінальному провадженні.

У підрозділі 1.2. «Нормативна складова та засади функціонування механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні» наголошується, що національне законодавство містить значний масив джерел, які регламентують правовідносини, пов'язані із забезпеченням безпеки учасників кримінального судочинства. Проте, він є неузгодженим, містить колізії, прогалини нормативного регулювання. У зв'язку з цим, висловлюється думка про доцільність прийняття на державному рівні Концепції вдосконалення механізму забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, положення якої мають бути спрямовані на: систематизацію відповідної нормативної бази; визначення шляхів підвищення дієвості заходів безпеки в кримінальному провадженні; встановлення ресурсів фінансування; здійснення моніторингу застосування внутрішнього законодавства та міжнародного досвіду

забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, узагальнення відповідної практики.

У процесі дослідження міжнародно-правових актів у сфері забезпечення безпеки учасників кримінального провадження виокремлюються загально визнані на європейському просторі засади цієї діяльності. Ними є, зокрема, обов'язкове нормативне забезпечення, універсальність, конфіденційність, публічність, диспозитивність, індивідуалізація, спеціалізація, координація, міжнародне співробітництво.

Розділ 2. «Сутність забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні» складається з 2-х підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Поняття та межі забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні» зазначається, що інтенсивне реформування кримінального процесуального законодавства обумовлює появу нових суб'єктів, які залучаються до кримінального процесу. На цій підставі висловлюється думка, що перелік осіб, які потенційно мають право на забезпечення безпеки в рамках кримінального провадження не може бути вичерпним. Наводиться авторська редакція ст. 2 Закону, в якій, зокрема, пропонується передбачити таке право за виправданим, засудженим, особою, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності, персоналом органу пробації та ін.

Критично оцінюється зміст ст. 1 Закону, що має дефінітивний характер і визначає поняття «забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Зокрема, звертається увага, що норма не покладає на слідчого суддю, суд обов'язку здійснювати заходи, спрямовані на забезпечення безпеки особи в кримінальному провадженні. Зазначається, що сутнісні ознаки поняття «житло» як об'єкта захисту в рамках досліджуваних правовідносин є похідними (родовими) від категорії «майно», а тому його не обов'язково виділяти окремо в нормі Закону. Робиться висновок, що закріпленні в Законі заходи, спрямовані на захист майна учасника кримінального провадження від посягань, мають гарантувати не тільки його збереження у фізичному вигляді, але й захищати майнові права людини, які не завжди мають матеріальний вираз (наприклад, корпоративні права).

Наводяться аргументи на підтвердження того, що комплексне забезпечення безпеки особи в кримінальному судочинстві можливе лише тоді, коли будуть захищені не тільки зазначені в Законі блага (життя, житло, здоров'я, майно), але під охороною будуть знаходитися і її законні інтереси. Пропонується авторська редакція ст. 1 Закону.

У підрозділі 2.2. «Підстави та умови застосування заходів безпеки у кримінальному провадженні» аналізується конструкція, що регламентує в чинному законодавстві підстави вжиття заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві («дані,

що свідчать про наявність реальної загрози життю, здоров'ю, житлу і майну осіб, зазначених у ст. 2 Закону»). Звертається увага на те, що нормативний акцент на факті реальності загрози благам особи, як передумови застосування заходів безпеки, нівелює ефективність відповідного механізму, оскільки на практиці зустрічаються непоодинокі випадки, коли відмова в застосуванні заходів безпеки до учасника кримінального провадження пов'язана саме з відсутністю на момент прийняття відповідного рішення доказів про зазіхання на його життя, житло, майно або здоров'я.

На підставі кримінологічних досліджень, висловлюється позиція про те, що загроза життю, майну, законним інтересам особи найчастіше має потенційний (ймовірний) характер (наприклад, коли відбувається розслідування та судовий розгляд кримінального правопорушення, що вчинене організованою злочинною групою, члени якої застосовували фізичне та психічне насильство до людей; у кримінальному провадженні є лише одна особа, яка була очевидцем події і може реально відтворити картину вчиненого; випадки, де один з підозрюваних на відміну від інших погодився співпрацювати із слідчим, прокурором з метою викриття злочину; коли особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, раніше притягувалася до кримінальної відповідальності за незаконний вплив на учасників кримінального провадження або до неї застосовувалися заходи забезпечення кримінального провадження з метою перешкоджання неправомірному тиску на суб'єктів кримінального процесу тощо). Спираючись на положення міжнародно-правових актів у сфері забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, поглядів вчених, власних умовиводів та практики застосування заходів безпеки, обґрунтовується думка, що відповідні заходи повинні мати превентивний характер, попередньо, а не по факту бути реальною перепорою протиправному посяганню на блага учасників кримінального провадження, створювати необхідні умови для належного відправлення правосуддя. Як наслідок такого твердження запропонована авторська конструкція ч. 1 ст. 20 Закону.

Розглядається питання стосовно ступеня доведеності підстав застосування заходів забезпечення безпеки особи, які беруть участь у кримінальному провадженні. Аргументується думка, що дані, які можуть бути передумовою застосування відповідних заходів, не обов'язково повинні мати форму доказу. Будь-які відомості, що свідчать про загрозу життю, майну, здоров'ю, законним інтересам особи мають враховуватися слідчим, прокурором, слідчим суддею, суддею при вирішенні питання про застосування заходів безпеки, а обґрунтованість прийняття рішення не завжди має залежати від достовірності отриманих відомостей. Доводиться, що тягар доказування наявності підстав застосування заходів забезпечення безпеки має бути покладений на органи та осіб, що приймають відповідне рішення.

Висловлюється думка, що визначення в Законі лише підстав застосування заходів забезпечення безпеки не дає відповіді на інші ключові питання, що потребують вирішення на практиці, зокрема, щодо: конкретних заходів, які мають застосовуватися, їх строку дії та обсягу;

пошуку розумного балансу між необхідністю застосування заходів безпеки у кримінальному провадженні та положеннями, що визначають принцип безпосередності кримінального процесу, правом особи на відкритий розгляд її справи, правом кожного обвинуваченого допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, правом вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення тощо. З метою вирішення цих та інших проблем, підвищення дієвості механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, запропоновано додати ст. 20 Закону частиною, що буде закріплювати перелік обставин, які мають бути враховані слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом при застосування відповідних заходів.

Розділ 3. «Прикладні аспекти забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні» складається із 2-х підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Кримінальні процесуальні заходи забезпечення безпеки осіб у кримінальному провадженні» констатується, що кримінальний процесуальний закон у сфері забезпечення безпеки учасників провадження повинен бути кримінологічно обумовленим, тобто містити такі заходи безпеки, які кореспондують потребам правосуддя та інтересами суб'єктів кримінального процесу.

Обґрунтовується теза, що основний акцент у вирішенні проблеми забезпечення безпеки учасників кримінального провадження переноситься до кримінального процесуального законодавства. У зв'язку з цим піддані детальному науковому аналізу процесуальні заходи, спрямовані на забезпечення безпеки осіб у кримінальному провадженні, висловлені пропозиції, спрямовані на вдосконалення механізму їх реалізації в законодавчому та прикладному аспектах.

З урахування практики ЄСПЛ робиться спроба вирішити найбільш складне питання, що виникає у практиці застосування заходів безпеки, а саме, здійснюється пошук розумного балансу між необхідністю забезпечити конфіденційність даних про особу, яка сприяє правосуддю, та гарантування права підозрюваного (обвинуваченого) на захист, зокрема на допит особи, що свідчить проти неї.

Підкреслюється, що перелік заходів безпеки, передбачених Законом, не є вичерпним. З урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, майна та законних інтересів осіб, які беруться під захист, законодавець залежно від процесуальної ситуації залишає за компетентними органами та особами право за власною ініціативою встановлювати та застосовувати необхідні заходи безпеки.

Характеризуються окремі процесуальні заходи, надаються рекомендації, спрямовані на вдосконалення механізму їх застосування. Зокрема: запропонована нова редакція ст. 225 КПК України, яка надає додаткові гарантії стороні захисту в реалізації права на постановку (формулювання) запитань та спростування показань особи, що допитується; звертається увага на

ефективність дії запобіжних заходів та обов'язків, передбачених 4. 5, ст. 194 КПК України, у сенсі перешкоджання незаконному впливу підозрюваного, обвинуваченого на особу, яка сприяє правосуддю; робиться акцент на доцільності запровадження нового заходу забезпечення кримінального провадження, спрямованого на нерозголошення відомостей про особу, що знаходиться під захистом, складу її майна, а саме, тимчасова заборона на надання відомостей щодо особи, її майна, адресними бюро, паспортними службами, нотаріусами, реєстраційними службами, іншими державними та недержавними інформаційно-довідковими службами, що зберігають та розповсюджують відповідну інформацію.

У підрозділі 3.2. «Гарантії реалізації права осіб на забезпечення безпеки в кримінальному провадженні» зазначається, що створення дієвої системи гарантій забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, є пріоритетним напрямком кримінальної процесуальної діяльності.

Аргументується, що процедура прийняття та реалізації рішення про застосування заходів безпеки у кримінальному процесі не є оптимальною з точки зору реального забезпечення безпеки осіб, які потребують захисту під час досудового розслідування або судового провадження. Представлена авторська теоретико-прикладна модель забезпечення безпеки, основою якої має стати єдиний орган зі своєю матеріально-технічною базою, персоналом, організаційною структурою, що має реалізувати в Україні заходи, спрямовані на забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Його структурними складовими мають бути: підрозділ прогнозування; оперативний підрозділ; підрозділ, що забезпечує фізичну охорону особи, її майна; підрозділ психологічної допомоги і реабілітації; організаційно-технічний підрозділ; підрозділ, штатною основою якого мають стати фахівці зі зміни зовнішності; підрозділ, що забезпечує безпеку взятих під варту підозрюваних, обвинувачених, засуджених. Розкривається мета та функціональна спрямованість діяльності кожного із зазначених підрозділів.

На підставі аналізу положень, що є складовими інституту оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування, в частині судового контролю за функціонуванням механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, висловлюються пропозиції до законодавства, спрямовані на підвищення його доступності та швидкості реалізації процедури. Зокрема, рекомендується: покласти на слідчого, прокурора обов'язок виносити постанову про відмову в застосуванні заходів безпеки і надавати її копію заявнику; скоротити час розгляду скарги на рішення, дії, бездіяльність у застосуванні заходів безпеки до 24 годин; передбачити можливість оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на дії або бездіяльність слідчого, прокурора у сфері застосування заходів безпеки.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і вирішення наукового завдання, що полягає в отриманні нових результатів у вигляді наукових висновків щодо сутності механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Проведене дослідження дає можливість сформулювати наступні висновки та пропозиції.

1. Ефективність та дієвість кримінального провадження багато в чому залежить від змісту показань осіб, які були очевидцями вчиненого кримінального правопорушення або мають інші важливі відомості про нього. Їх достовірність, у першу чергу, залежить від психологічного стану особи, яка є носієм інформації, від її бажання давати правдиві та вичерпні показання. Визначальним чинником, що впливає на його формування, обумовлює поведінку учасника кримінального провадження, є його впевненість в особистій безпеці, яка належить до основних потреб людини та має забезпечуватися на державному рівні.

2. Погляд на проблему формування сучасної теоретичної моделі забезпечення прав та законних інтересів людини і громадянина та її структуру, дає підстави говорити про доцільність запровадження в науковому обігу поняття «механізм забезпечення права особи на особисту безпеку в кримінальному провадженні», під яким слід розуміти сукупність політичних, економічних та правових засобів, що спрямовані на забезпечення права особи, яка потрапила у сферу дії кримінального процесу, на особисту безпеку, з метою належної реалізації її прав, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, та/або виконання процесуальних обов'язків.

У якості його структурних елементів доцільно розглядати: 1) нормативно-правову основу функціонування механізму забезпечення права особи на особисту безпеку в кримінальному провадженні; 2) правозастосування або безпосередню реалізацію права особи на особисту безпеку в кримінальному провадженні; 3) гарантії реалізації права особи на особисту безпеку в кримінальному провадженні.

3. Законодавство України, з одного боку, містить всеохоплюючий масив джерел, які унормовують правовідносини у сфері забезпечення безпеки суб'єктів кримінального провадження, з іншого, простежується його неузгодженість, суперечність, невідповідність потребам практики. Вирішенням цієї проблеми може стати прийняття на державному рівні Концепції вдосконалення системи забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, положення якої будуть спрямовані на систематизацію нормативної основи зазначеного виду діяльності; визначення шляхів підвищення дієвості заходів безпеки в кримінальному провадженні; встановлення джерел фінансування; створення системи моніторингу та узагальнення практики застосування внутрішнього законодавства та міжнародного досвіду.

4. Аналіз змісту міжнародно-правових актів дав можливість виокремити загальновизнані на європейському просторі засади (принципи) забезпечення безпеки учасників кримінального провадження. Принцип обов'язкового нормативного забезпечення передбачає неодмінне законодавче закріплення підстав та процесуального порядку забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Принцип універсальності має гарантувати застосування у разі необхідності заходів безпеки щодо всіх суб'єктів кримінального процесу, а також їх близьких, та на всіх етапах судочинства, а якщо потрібно, то і після закінчення. Принцип конфіденційності розрахований на обмеження розповсюдження відомостей відносно особи, щодо якої застосовуються заходи безпеки, характеру цих заходів, осіб, які їх реалізують. Принцип публічності зобов'язує компетентні органи самостійно або за заявою зацікавленої особи за наявності до того підстав вжити заходів, спрямованих на забезпечення безпеки особи у кримінальному судочинстві. Принцип диспозитивності вказує на необмежений на законодавчому рівні спектр дій у рамках заходів, спрямованих на забезпечення безпеки особи в кримінальному процесі. Принцип індивідуалізації закріплює необхідність окремого підходу до визначення комплексу заходів безпеки, їх строку в кожному конкретному випадку та щодо кожної особи. Принцип спеціалізації передбачає доцільність існування в рамках кримінального процесу спеціальних організацій, діяльності відповідних фізичних осіб, які уповноважені (мають право) допомагати учасникам кримінального провадження, особливо коли ним є неповнолітній, у подоланні психологічного стресу з метою сприяння органам досудового розслідування та суду у виконанні завдань кримінального процесу. Принцип координації спрямований на узгодження, упорядкування діяльності органів та осіб, які здійснюють діяльність у сфері захисту суб'єктів кримінального судочинства, контроль за цим процесом окремо визначеного державного органу. Принцип міжнародного співробітництва скерований на створення умов для співпраці держав у питанні безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

5. Враховуючи дефінітивний характер ст. 1 Закону, виходячи з існуючих на сьогоднішній день наукових понять та змісту таких категорій як: «житло», «майно», «законний інтерес», «кримінальне провадження», ролі правоохоронних органів, слідчого судді, суду в механізмі забезпечення безпеки особи в кримінальному провадженні, пропонується ст. 1 Закону викласти в наступній редакції: «Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, - це здійснення правоохоронними органами, слідчим суддею, судом правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, здоров'я, майна, законних інтересів цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для досягнення завдань кримінального провадження».

6. З метою охоплення усього потенційного кола осіб, щодо яких можуть бути застосовані заходи забезпечення безпеки у кримінальному провадженні, ст. 2 Закону доцільно викласти в такій

редакції: «Право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, зазначених у статтях 1 і 7 цього Закону, за наявності відповідних підстав мають:

а) потерпілий та його представник;

б) підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений, особа, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність; особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності; особа вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до ухвалення вироку, їх захисники і законні представники;

в) цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники;

г) персонал органу пробації;

д) юридична особа, щодо якої здійснюється провадження, та її представники;

е) свідок;

є) експерт, спеціаліст, перекладач і понятий;

ж) особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень;

з) інші особи, залучені до кримінального провадження;

и) члени сімей, близькі родичі, близькі осіб, перелічених у пунктах «а» - «з» цієї статті, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального провадження, які сприяють досягненню завдань кримінального провадження».

7. Аналіз ст. 20 Закону дозволяє констатувати, що її зміст носить оцінний характер, не містить орієнтирів відносно того, які заходи безпеки слід застосовувати, в якому обсязі, на який строк та ін. Неконкретність положень законодавства є передумовою неоднакової практики його застосування. З метою його вдосконалення, пропонується назву, а також ч. 1, 2 ст. 20 Закону викласти в такій редакції: «Стаття 20. Підстави і приводи для вжиття заходів забезпечення безпеки. Обставини, що враховуються при застосуванні заходів забезпечення безпеки

1. Підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки осіб, зазначених у ст. 2 цього Закону, є будь-які дані, що свідчать про наявність або імовірність загрози їх життю, здоров'ю, майну або законним інтересам.

2. При вирішенні питання про вжиття заходів забезпечення безпеки у кримінальному провадженні, крім наявності підстав, зазначених у частині першій цієї статті, орган чи особа, яка приймає відповідне рішення, зобов'язані оцінити у сукупності всі обставини, у тому числі:

а) вагомість даних, що свідчать про загрозу життю, здоров'ю, майну або законним інтересам особи;

б) ступінь загрози життю, здоров'ю, майну або законним інтересам особи;

в) характер кримінального правопорушення (ступінь тяжкості кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета, способи і стадії вчинення, кількість епізодів злочинної діяльності, характер і ступень тяжкості наслідків тощо);

г) дані про особу, яка потребує забезпечення безпеки (психічний та психологічний стан особи; її зв'язок з обвинуваченим, потерпілим; соціальні зв'язки, довіра до неї, репутація);

д) істотність показань або інших дій особи для всебічного та повного дослідження обставин кримінального правопорушення;

е) суттєвість значення для підозрюваного, обвинуваченого, інших учасників кримінального провадження безпосереднього допиту особи, щодо якої вирішується питання про застосування заходів безпеки;

є) інші обставини, які можуть мати значення для прийняття обґрунтованого рішення.

8. Спроба пошуку розумного балансу між необхідністю забезпечити конфіденційність даних про особу, яка сприяє правосуддю, та правом сторін, потерпілого у кримінальному провадженні її допитати, дозволила розробити правила, якими мають керуватися уповноважені органи та особи у таких ситуаціях. Зокрема: а) у разі, коли необхідність дотримання конфіденційності даних про особу обмежує право сторін кримінального провадження, потерпілого безпосередньо у візуальному та акустичному контакті допитати особу, компетентні особи, зобов'язані створити всебічні умови для максимальної реалізації як права на конфіденційність, так і права на допит; б) будь-які заходи, що обмежують право на захист, повинні застосовуватися лише в разі крайньої необхідності; в) якщо є можливість використати засіб захисту менш обмежувального характеру, слід застосовувати саме його; г) прийняте рішення про допит особи із збереженням конфіденційності щодо неї має бути обов'язково мотивоване; д) показання особи, надані в процесі реалізації заходів безпеки щодо неї, у будь-якому випадку мають оцінюватися за правилами, встановленими КПК України, з точки зору їх належності, достовірності та допустимості. Збереження конфіденційності особи без її безпосереднього допиту не може бути безумовною підставою визнання цього доказу недопустимим.

9. Для підвищення ефективності механізму забезпечення безпеки учасників кримінального провадження запропонована модель, основою якої є єдиний орган (Центр) зі своєю матеріально-технічною базою, персоналом, організаційною структурою, що має реалізувати в Україні програму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. У складі Центру доцільно створити: а) підрозділ прогнозування, на якому буде покладений обов'язок на підставі аналізу інформації, що надходить від слідчого, прокурора, суду, слідчого судді, оперативних та

інших підрозділів приймати рішення про вид заходу забезпечення безпеки та порядок його реалізації, здійснювати моніторинг виконання відповідного рішення, корегувати його у міру необхідності; б) оперативний підрозділ, метою діяльності якого має стати оперативний супровід застосованих заходів безпеки, зокрема: нагляд за особою, щодо якої здійснюються заходи, використання технічних заходів контролю з метою отримання інформації з транспортних телекомунікаційних мереж тощо; в) підрозділ, що забезпечує фізичну охорону особи, її майна; г) підрозділ психологічної допомоги і реабілітації, метою діяльності якого має стати медична допомога, співбесіди, психологічні тестування, інструктаж з особою, що знаходиться під захистом, для встановлення найбільш оптимальних шляхів реалізації заходу в процесі його здійснення та після закінчення кримінального провадження; д) організаційно-технічний підрозділ, робота якого має бути спрямована на організаційне забезпечення заходів безпеки: підготовка документів особи для заміни, пошук та облаштування місць, куди буде переселена особа, робота із засобами, що забезпечує акустичні перешкоди тощо; е) підрозділ, штатною основою якого мають стати фахівці зі зміни зовнішності (косметологи, пластичні хірурги, стилісти), які в залежності від обставин справи мають її змінювати як на час проведення конкретної процесуальної дії, так і на завжди; є) підрозділ, що забезпечує безпеку взятих під варту підозрюваних, обвинувачених, засуджених.

10. З метою гарантування права на забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, запропоновано внести зміни у: а) ч. 7 ст. 104, ч. 9 ст. 223, ч.5 ст. 291; ст. 371, ст. 374, 376 КПК України в частині збереження конфіденційних даних про особу, щодо якої застосовані заходи безпеки, під час проведення процесуальних дій; б) ч. 5 ст. 214, ст. 60 КПК з метою ефективною реалізації заходів безпеки на початкових етапах кримінального провадження; в) ч. 1 ст. 309 КПК України в частині вдосконалення процедури оскарження рішень, дій, бездіяльності слідчого, прокурора, слідчого судді під час досудового розслідування.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Качмар Б. М. Питання забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, в рішеннях Європейського суду з прав людини [Текст] / Б. М. Качмар // Право і суспільство. – 2015. – № 6 (ч. 2/2015). – С. 180 – 184.

2. Качмар Б. М. Міжнародно-правові засади забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні [Текст] / Б. М. Качмар // Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 20. – С. 183 – 187.

3. Качмар Б. М. Щодо питання про осіб, які потребують забезпечення безпеки в кримінальному провадженні [Текст] / Б. М. Качмар // Национальный юридический журнал: теория и практика (Jurnalul juridic national: teorie și practică). – 2016. – № 3. – С. 182 – 185.

4. Качмар Б. М. Щодо дефініції «забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві [Текст] / Б. М. Качмар // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – № 1 (10). – С. 246 – 248.

5. Качмар Б. М. Питання пошуку розумного балансу між необхідністю забезпечити конфіденційність даних про особу, як захід забезпечення безпеки у кримінальному провадженні, та права обвинуваченого на захист [Текст] / Б. М. Качмар // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – № 4. Т. 2. – С. 100 – 103.

6. Качмар Б. М. Щодо підстав вжиття заходів забезпечення безпеки у кримінальному провадженні та обставин, що враховуються при цьому [Текст] / Б. М. Качмар // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 3.– С. 242 – 246.

7. Качмар Б. М. Механізм забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні» [Текст] / Б. М. Качмар // Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування: матеріали всеукр. наук. практ. конф. (м. Одеса, 17.04.2015 р.). – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. – С. 60 – 61.

8. Качмар, Б. М. Тягар доказування наявності підстав застосування заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні» [Текст] / Б. М. Качмар // Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 23-24.09.2016 р.). – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016 – С. 122 – 124.

9. Качмар, Б. М. Щодо підстав застосування заходів забезпечення безпеки до осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні [Текст] / Б. М. Качмар // Актуальні питання кримінального процесу очима молодих дослідників: матеріали VII Всеукр. наук. конф. студентів і аспірантів (Харків, 24.05.2016 р.). – Харків: Право, 2016. – С. 69 – 70.

АНОТАЦІЯ

Качмар Б. М. Механізм забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні (кримінальний процесуальний аспект). - На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09. - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. - Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. - Харків, 2017.

У дисертації надано поняття, досліджена структура та зміст механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Виокремленні загальновизнані на

європейському просторі засади забезпечення безпеки осіб, які сприяють правосуддю, встановлено їх зміст.

Висловлено власне бачення щодо сутності підстав застосування до осіб заходів безпеки в кримінальному провадженні та обставин, що мають враховуватися при цьому, надана авторська редакція відповідних статей Закону України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”.

Проаналізовані процесуальні гарантії права особи на забезпечення безпеки у кримінальному провадженні. Запропонована власна теоретико-прикладна модель забезпечення безпеки осіб у кримінальному провадженні. Надані рекомендації, спрямовані на вдосконалення чинного законодавства у відповідній сфері правовідносин.

Ключові слова: механізм забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, кримінальне провадження, конфіденційність, особа, яка сприяє правосуддю, заходи забезпечення безпеки, гарантії дотримання прав особи.

АННОТАЦІЯ

Качмар Б. Н. Механизм обеспечения безопасности лиц, принимающих участие в уголовном производстве (уголовно-процессуальный аспект). - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09. - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. - Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. - Харьков, 2017.

В диссертации дано понятие, исследована структура и определено содержание механизма обеспечения безопасности лиц, которые принимают участие в уголовном производстве. Выделены общепризнанные на европейском пространстве принципы обеспечения безопасности лиц, содействующих правосудию, в частности: обязательное нормативное обеспечение, универсальность, конфиденциальность, публичность, диспозитивность, индивидуализация, специализация, координация, международное сотрудничество. Раскрыто их содержание.

Высказано собственное видение относительно сущности оснований применения к лицам мер безопасности в уголовном производстве. Предложено при выборе мер обеспечения безопасности лиц учитывать совокупность предложенных в работе обстоятельств, что позволит повысить эффективность их реализации, а также учитывать интересы участников уголовного процесса.

Проанализированы процессуальные гарантии права человека на обеспечение безопасности в уголовном производстве. Предложена собственная теоретико-прикладная модель обеспечения безопасности лиц в уголовном производстве, в основу которой положена концепция создания единого органа со своей материально-технической базой, персоналом, организационной

структурой, который единолично должен реализовать в Украине программу обеспечения безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве.

Даны рекомендации, направленные на совершенствование действующего законодательства в соответствующей сфере правоотношений.

Ключевые слова: механизм обеспечения безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве, уголовное производство, конфиденциальность, лицо, содействующее правосудию, меры обеспечения безопасности, гарантии прав лиц.

SUMMARY

Kachmar B. M. The security procedures of persons involved in criminal proceedings (criminal procedure aspects). - The manuscript.

A Thesis for a scientific *degree of Candidate of Juridical Science*, specialty 12.00.09 - criminal procedure and forensic science; forensic enquiry and operational-search activity.- Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine. - Kharkiv, 2017.

The thesis discloses the structure and content of the safety and security procedures of persons involved in criminal proceedings. It determines the key European safety procedures and principles for persons promoting justice.

There was expressed the author's vision of the reasons for applying security measures in criminal proceedings to the persons and the circumstances that should be taken into account; as well the author's version of the relevant articles of the Law of Ukraine "On ensuring the security of persons involved in criminal proceedings".

There were analyzed the procedural guarantees of the human right to ensure security in criminal proceedings. It was proposed a proprietary theoretical-applied model of ensuring the safety of individuals in criminal proceedings just as recommendations to improve current legislation in the relevant relationships.

Keywords: The security procedures of persons involved in criminal proceedings; criminal proceedings; confidentiality and privacy; a person who promotes justice; applying security measures.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент А.Р. Туманянц

Підписано до друку 10.05.2017 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.
Умовн. друк. арк. 0, 7. Облік. – вид. арк. 0, 9.
Тираж 100 прим. Зам № 1539

Друкарня
ФОП «Леонов»
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12.
Тел. (057) 717 28 80